

Kārlis Draviņš

Jāņa Jaunsudrabiņa darbu rakstīšanas veids.

Jānis Rudzītis savās atmiņās par Jāni Jaunsudrabiņu (Vecais trimdnieks, Laika 1967. g. 26. jūlija n-rā) sniedzis izrakstu no kādas rakstnieka vēstules, kur pēdējais, starp citu, izsakās: "Esmu vienmēr devis izdevējam gatavu manuskriptu, un šoreiz ~~uzdevēju~~ [t.i., ar rok-rakstu grāmatai "Ēs stāstu savai sievai". K.Dr.] iznāk steigties". Par paša Jaunsudrabiņa šā sacīto tomēr piebilstams, ka viņš savā laikā bijis vēl kādās citās tikpat vai pat vēl vairāk nepatīkamās skubošanas situācijās. Laika skrejā tas viņam pašam būs bijis piemirsies.

Tas bija ap 30-to gadu sākumu; žurnāls "Atpūta" bija sācis iespiest Jaunsudrabiņa romānu "Jaunsaimnieks un velns". Viss manuskripts nebija gatavs, bet redakcija prasīja, lai autors katru nedēļu sūta uz Rīgu nākamā turpinājumu. Jaunsudrabiņš pats man izteicās, ka viņam šāds spaidu skubas pilns rakstīšanas veids visai nepatīkot. Nākoties sevi tīri ar varu piespiest rakstīt, kad reizēm tas ļoti negriboties, patāļāgā nevedoties. Šī mūsu saruna notika Pļaviņās, Jaunsudrabiņa mājā; biju atļāvies tur iegriezties, būdams kādā karādienesta komandējumā. Romānam toreiz vajadzēja būt jau pusē vai vēl tālāk iespiestam, jo atceros, ka mums iznāca pārrunas arī par Mangas un citu romāna personu raksturu izziņējumiem.

Šo apmeklējumu pieminot, jāpiebilst kādi vārdi par Jaunsudrabiņa viesmīlību. Savas toreizējās ciemošanās laikā nemanīju ne kaut kā, kas liecinātu, ka rakstnieks būtu juties nelūgtā ciemiņa nepatīkami traucēts. Tiku laipni pacienāts ar rūgušpienu un sviestmaizēm; mūsu sarunas noritēja diezgan dzīvi (literātūrzinātne un arī romāna teorijas problēmas man kā filoloģijas studentam bija jau kaut cik pazīstamas). Jaunsudrabiņš pat man (kā valodnieku organizācijas Ramaves loceklim) izteica pateicību par apsveikumu, ko neilgi priekš tam bijām viņam sūtījuši. Viņš man izrādīja arī gleznas, citu un paša darbus, kas karājās pie sienām. Taču, kad pēc daudz gadiem tikāmies ar viņu Zviedrijā (Lundā) un kad sarunās tiku pieminējis savu toreizējo ciemošanos viņa mājā ar lieliem karavīra zābakiem kājās, rakstnieks man atklāti pateica, ka viņš, ja vien laikus būtu redzējis mani nākam, nekavējoties būtu pa mājas otru pusi devies prom... Gadījuma rakstura apmeklētāji viņam nemaz neesot patikuši, it īpaši daudzie ekskursijas izbraukušo skolnieku bari. Tiem tuvojoties, viņš vienmēr esot mezdzis no mājām klusi pazust.

Manuprāt, nepabeigtu manuskriptu dēļ maz patīkamā spaidu skubas situācijā Jaunsudrabiņš ir bijis arī kādus gadus vēlāk (1935. vai 1936. g.). Tad "Atpūta" iespieda otru viņa darbu - daudz diskutēto romānu "Neskaties saulē". Kā liecina Arturs Bērziņš savā monografijā par Jaunsudrabiņu (1952.g.), 130. lapp., arī tad rakstnieks romāna turpinājumus redakcijai sūtījis katru nedēļu, bet reizi mēnesī otra sava darba nākamās daļas žurnālam "Sievietes pasaule". Tas iespieda Jaunsudrabiņa romānu "Kur tie citi, tur es ar", kam vēlāk, grāmatā publicēdams, autors lika virsrakstu "Augšzemnieki". Ir jājautā, vai šī otrreizējā piespiestā skubošana, neatvairāmie spaidi rakstīt, vienalga, vai attiecīgā dispozīcija būtu, vai nebūtu, Jaunsudrabiņam toreiz nav bijusi vēl nepatīkamāka nekā "Jaunsaimnieku un velnu" publicējot. Saistību smagums taču bija vēl lielāks - viņš toreiz rakstīja divus romānus uzreiz.

K. DRAVINS

Bildvādersv. 4 J, 5 tr.
Lund 9, Sweden.